

ESPÀRTAC

(*ESPARTACO/SPARTACUS*)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Espàrtac se centra històricament en el segle I abans de Crist, a l'antiga Roma, quan Cras, Juli Cèsar i Pompeu es disputaven el poder en el primer triumvirat. En aquest context, els esclaus de Roma es rebel·laren, capitanejats pel gladiador Espàrtac. La rebel·lió, que aconseguí uns certs èxits en els primers moments, fou sufocada sanguinàriament per l'exèrcit romà, degut a la brutal desproporció de forces. Els principals líders, Espàrtac entre ells, foren executats. Però el seu sacrifici resta en la Història com a exemple de lluita per a la llibertat i contra l'opressió.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol de la pel·lícula: *Spartacus*.

Any de la producció i nacionalitat: 1960. EUA.

Director: Stanley Kubrick

Producció: Edward Lewis per a Byrna Productions, distribuïda per Universal Pictures.

Productor executiu: Kirk Douglas.

Guió: Dalton Trumbo, basat en la novel·la de Howard Fast.

Fotografia: Russell Metty, en Technicolor i Supertechnirama-70

Música: Alex North

Muntatge: Robert Lawrence

Direcció artística: Eric Orbon

Assessor històric: Vittorio Nino Novarese

Durada: 196 minuts

Intèrprets: Kirk Douglas (Espàrtac); Laurence Olivier (Marcus Crassus); Jean Simmons (Varínia); Peter Ustinov (Lentulo Baciatus); Tony Curtis (Antonino); Charles Laughton (Gracchus); John Gavin (Julius Caesar); Charles McGraw (Marcellus).

ACTIVITATS

1.- Elaboreu de forma gràfica una cronologia de la Roma antiga que vagi des de la fundació de la ciutat fins la seva caiguda, on es distingeixin clarament els períodes de la Monarquia, República i Imperi. Situeu de manera especial el moment històric de la rebel·lió d'Espàrtac.

2.- Dibuixeu una mapa de l'antiga Roma i situeu els topònims que es citen en el film: Tràcia; Cilícia; Apenins; Campània; Roma; Càpua; Alps; Mòdena; Sicília; Reghium; Metapontum; Vesubi; Brundisio; Apúlia; Britània i Aquitània.

3.- Feu un petit informe dels principals personatges històrics que apareixen en la pel·lícula: Cras; Juli Cèsar; Espàrtac i Graccus.

4.- En un moment de la pel·lícula Espàrtac diu: *Jo no sóc un animal*. Varínia li respon: *Jo tampoc*. Què volen dir amb això?

5.- Quina classe d'esclau era Antonino? Quina feina feia?

6.- Espàrtac es vençut militarment però de manera immediata guanya la batalla de la Història. Com ens ho fa notar el director?

7.- Quina significació té la supervivència del fill d'Espàrtac.

Llenguatge i tècniques audiovisuals

1.- En la part final de l'obra assistim a una seqüència on Kubrick ens va mostrant alternativament l'arenga de Marcus Crassus a les seves tropes abans de dirigir-se a la batalla contra els esclaus revoltats i, per l'altra banda, veiem com Espàrtac parla amb la seva gent, fent-los veure que la situació és crítica i que l'únic que els queda és morir pels seus ideals i amb dignitat. Quin nom té el tipus de muntatge que ens va relatant les dues situacions? Quin tractament es fa al film de les tropes romanes i de l'escena presidida per Cras? Com apareixen els esclaus? Què ens vol transmetre el director amb aquest diferent tractament de les dues situacions?

2.- En el recurs cinematogràfic de la *càmera subjectiva* els personatges d'un film miren objectes o persones i, a continuació, apareix en pantalla l'objecte o la persona en qüestió. La *càmera subjectiva* és com *els ulls d'un personatge*. A *Spartacus* observem la utilització d'aquest recurs en les darreres seqüències. Identifiquen-les.

PANTALLA DE LECTURES

EL FILM I EL SEU CONTEXT

Parlar d'*Espàrtac* vol dir parlar tant de Stanley Kubrick, de Dalton Trumbo i de Kirk Douglas, ja que la responsabilitat del film està molt repartida entre els tres. Per començar, cal dir que l'origen del projecte és de Kirk Douglas. L'actor volia fer una pel·lícula de romans i quan no pogué aconseguir el paper de *Ben-Hur*, decidí comprar una novel·la de Howard Fast que explicava la història d'una rebel·lió d'esclaus l'any 73 abans de Crist, liderada per un esclau traci, Spartacus, del què n'havien pres el seu nom els comunistes alemanys, els espartaquistes de Rosa Luxemburg.

Douglas contractà Dalton Trumbo, aleshores un guionista a l'atur a causa de les llistes negres de la *caça de bruixes* del maccarthysme, i aquest elaborà el guió. Un guió excel·lent dividit en cinc actes, que explica de forma cronològica la presa de consciència de l'esclau; la revolta convertida en revolució amb el triomf de la llibertat; la resistència i la derrota i, finalment, la repressió i un punt d'esperança.

Amb el guió a la mà, Douglas contractà Laurence Olivier, Charles Laughton i Peter Ustinov, tres actors britànics que assumiren els papers dels romans,

reservant els papers dels esclaus a actors americans, entre els que figurava Tony Curtis com a Antonino.

Només faltava un director. L'estudi imposà Anthony Mann. Però fou acomiadat al cap d'una setmana. Llavors Douglas pensà en Kubrick, el trucà i el director de Nova York es feu càrrec ràpidament de la direcció, aconseguint el que semblava impossible: dominar els millors actors anglesos del seu temps, imposar-se sobre Kirk Douglas, adaptar el guió de Trumbo i fer, malgrat tot, una obra personal perfectament enllaçada amb la seva filmografia.

El rodatge va durar 167 dies, el repartiment total constava de 10.500 persones (incloent-hi 8.000 soldats espanyols com a extres). Les escenes de les batalles es rodaren als afores de Madrid i la resta a Califòrnia.

Espàrtac fou realitzada l'any 1960. Eren els anys més intensos de la *guerra freda* (crisis de Berlín, revolució cubana, crisi dels míssils...), els efectes de la *caça de bruixes* encara es deixaven sentir i les colònies africanes i asiàtiques del Tercer Món estaven en ple procés d'emancipació. No hi ha dubte que alguns aspectes d'*Espàrtac* podrien ser interpretats en clau de representació simbòlica de successos contemporanis: ¿És que no es podria establir un paral·lelisme entre la intolerància i els mètodes inquisitorials de McCarthy i el seu comitè d'Activitats Anti-nordamericanes, per una banda, i, per l'altra, la repressió que Cras desferma contra els republicans de Graccus que son titllats d'enemics de l'estat? ¿No hi ha, per altra banda, un similitud entre la revolta dels esclaus i els crits que deien *prou* del Tercer Món, que estava immers en ple procés de d'alliberament ?

Espàrtac es va vendre com una pel·lícula de romans, una superproducció típica de Hollywood, però molt aviat la crítica i el públic van descobrir que hi havia alguna cosa més. La força ideològica d'un guió que no dubtava en assimilar l'imperialisme americà i la rebel·lió d'*Espàrtac* a la lluita de classes, junt amb la força cinematogràfica d'un imatge poderoses s'imposaren als prejudicis i el convertiren en un clàssic del què en són responsables a parts iguals Kubrick, Douglas i Dalton Trumbo, el guionista que finalment pogué veure de nou el seu nom en una pantalla, i que com *Espàrtac* no havia deixat de lluitar contra l'obscurantisme de McCarthy.

Cinescola

Activitats

1.- Feu una definició comentada del següents conceptes que apareixen en el text: *Lliga dels Espartaquistes; Caça de Bruixes; Guerra Freda i Tercer Món.*

2.- Elaboreu una biofilmografia de cadascun dels següents cineastes: Kirk Douglas, Stanley Kubrick i de Dalton Trumbo.

L'ESCLAVITUD A ROMA

Les guerres victorioses i l'enriquiment consecutiu van portar a Itàlia a nombrosos esclaus. Sempre n'hi va haver: després de Cannas, per exemple, Roma va poder organitzar dues legions *servils* (...) El dret de guerra, aplicat per tots els bel·ligerants alimentava el mercat, on anaven a parar els presoners fets al camp de batalla i, sovint, fins i tot la població supervivent de les ciutats vençudes. A tot arreu, als Balcans, a Àsia, a l'Àfrica, a Hispània, a la Gàl·lia, els cuestores romans van vendre al millor postor, entre els traficants que acompanyaven els exèrcits, el botí humà que era portat de seguida en tristes comitives als mercats especialitzats: no oblidem que Cèsar va ordenar la venda d'un milió de gals. Al costat d'aquesta font d'abastiment, les altres, la pirateria, la servitud per deutes i les exportacions dels països bàrbars, comptaven poc. Mentre Roma estava en guerra el proveïment no oferia dificultats. A Itàlia, des d'aquest moment el més ric dels països mediterranis, anaven a parar la majoria dels esclaus, o al menys els millors per la seva potència física, intel·ligència o bellesa.(...).

Entre ells n'hi havia de tot i se'ls va fer servir per a totes les necessitats. Hi va haver esclaus de luxe, que servien per al plaer i l'ostentació de l'amo; d'altres eren servents ben alligonsats; altres literats, secretaris i homes de confiança; altres obrers experts; etc. (...) La seva influència sobre la millor societat va començar ja en aquesta època a ser notable: un dels trets més encantadors de Ciceró és la familiaritat afectuosa que demostra amb els seus corresponsals literaris i mercantils que havia manumès. (...)

Però hi havia esclaus d'altres classes. Per començar els gladiadors, ben alimentats i entrenats a escoles de Campània. Se'ls troba més tard, quan el gust pels jocs sagnants s'estén per tot el món romà. Cap a finals del segle II aquest costum es va implantar sòlidament a Roma i satisfer-lo exigia actors, que cridats a morir, no podien ser més que esclaus en la seva gran majoria. A continuació, els obrers de les grans empreses, obres públiques i mines: sobre ells no cal tenir molta informació per suposar la seva misèria, a causa de les condicions penoses de la seva feina en grans equips. Per últim, els esclaus rurals, que segurament formaven el nombre més alt dels esclaus que vivien a Itàlia.

Aymard, A. i Auboyer, J. (1990) *Roma y su Imperio*. Barcelona: Destino. P.186 Traducció de Cinescola.

Activitats

- 1.- Quina era la manera fonamental de caure en l'esclavitud en el món antic?
- 2.- Què era la manumissió?

3.- Expliqueu els tipus d'esclaus segons les activitats desenvolupades. Quines eren les diferències en la seva situació segons el tipus d'esclavitud i quina era la seva semblança fonamental?

ELS GLADIADORS DE L'ANTIGA ROMA

Els combats de gladiadors foren introduïts a Roma procedents de la Campània. Amb el temps varen arribar a ser l'espectacle preferit dels romans, de manera que la seva organització era una peça clau per als magistrats que abans de les eleccions es volien fer notar entre els seus conciutadans.

Els gladiadors que hi participaven tenien un triple origen: condemnats a mort o a treballs forçats; esclaus castigats pels seus amos i homes lliures que renunciaven als seus drets cívics per manca absoluta de recursos i provaven sort en la lluita.

S'entrenaven en escoles especials i formaven grups. Les lleis varen limitar el nombre de components de cada escola, per por que sorgissin bandes armades a les ordres de particulars, i també en varen fixar el seu preu en el mercat.

Les sessions de lluita, prèviament anunciades, sempre eren a la tarda i el nombre de participants mai no podia excedir les cent vint parelles. Malgrat aquestes restriccions, l'emperador tenia el dret de presentar el nombre de lluitadors que volgués. Tant és així que Trajà, en una ocasió, va fer lluitar deu mil homes durant cent vint-i-tres dies.

Després d'un desfilada i del crit dels combatents *Ave Caesar, morituri salutant*, examinaven les armes i sortejaven les parelles de gladiadors que havien de combatre junts.

El públic començava a cridar, animant el lluitador pel qual havia apostat. Quan un dels dos lluitadors queia a terra vençut demanava la vida a la multitud amb el braç enlairat. Si la plebs considerava que la seva actuació havia estat bona, aixecava el polze en senyal de perdó. En cas de baixar el polze, el vencedor degollava el vençut i després rebia la palma com a símbol de la seva victòria. A més a més, podia rebre regals i grans quantitats de diners fins que, després de moltes victòries, se li concedia una espasa de fusta com a símbol de la seva retirada.

Hi havia diferents tipus de gladiadors, els més importants eren:

Els **reciariis**, que lluitaven sense casc amb un trident i una xarxa. Com a protecció portaven un braçal a l'esquerra que es perllongava en una peça metàl·lica que els cobria l'espatlla i el cap. Anaven vestits amb una espècie de calçotets cenyits per un cinturó de cuir on duïen un punyal que feien servir a l'últim moment.

Els **tracis**. Portaven gamberes, genolleres i cuixots a ambdues cames i un braçal a la dreta. Es protegien amb un escut petit de forma rodona i amb un casc que els cobria tot el rostre i acabava en forma d'animal. Lluitaven amb una espasa curta i corba.

Els **samnites**. Portaven proteccions a la cama esquerra i al braç dret. Es cobrien el cos amb un escut llarg i còncau i el cap amb un casc ornat amb una ploma o amb una crinera.

El dia de les lluites de gladiadors tenen lloc les **venationes**, a la manera de preludi i tenia diferents modalitats: exhibició d'animals estranys, lluites entre animals, lluites entre homes i bèsties i exercicis de doma.

Els animals eren transportats a Roma des de les províncies més allunyades de l'Imperi des d'on els governadors els enviaven als magistrats encarregats d'organitzar els jocs.

De manera excepcional, també s'oferien les **naumàquies** que simulaven combats navals. Tenien lloc en el circ o l'amfiteatre, que eren inundats, o bé en llacs naturals o artificials, fets especialment per aquest espectacle. L'espectacle intentava reproduir les batalles navals històriques, i els combatents solien ser gladiadors i criminals condemnats. En una naumàquia organitzada per l'emperador Claudi lluitaren dinou mil homes.

En ocasions, també tenien lloc les execucions dels condemnats a les bèsties. Eren espectacles extremadament cruels en què uns homes, indefensos, eren devorats per les feres. Normalment els feien en hores de poca assistència, al matí o a l'entreacte del migdia.

Tots aquests espectacles tenien lloc a l'amfiteatre. L'amfiteatre era una construcció oval que recorda la unió de dos teatres que constava de les següents parts:

L'**arena**: és l'espai on feien els espectacles. Al seu voltant hi havia una reixa metàl·lica per a protegir el públic de l'escomesa de les feres.

El **soterrani**: el constituïen les construccions que es trobaven sota l'arena i que servien per guardar els decorats, les gàbies de les feres, etc. Estava cobert per un empostissat de fusta de manera que quedava amagat a la vista del públic.

La **càvea** : Era la graderia, construïda generalment mitjançant un sistema de galeries amb volta que comunicaven amb uns passadissos interiors que utilitzaven com a aixopluc o passeig. Començava a uns 4 metres de l'arena sobre una plataforma o pòdium. Estava dividida generalment en tres sectors, separats entre si per passadissos i per un petit mur. A cada un dels sectors s'hi accedia a través d'unes escales que desembocaven a l'interior de l'amfiteatre per unes portes amples o vomitoris.

L'amfiteatre Flavi – és a dir el Colosseu de Roma – té unes dimensions de 188 X 156 metres. Cada espectador tenia una espècie d'entrada de pedra on figurava el número de la porta d'accés, el sector i el graó en concret. En cas de necessitat es podia estendre un gran tendal per evitar el sol. El Colosseu tenia una capacitat per a 45.000 espectadors.

Joan Alberich i altres.- Greco i romans
Ed. Alhambra. pàgs. 64-70. Madrid, 1989.

Activitats

- 1.- Identifiqueu el tipus de gladiadors que apareixen a *Espàrtac*.
- 2.- Dibuixeu l'esquema d'un amfiteatre romà i situeu les seves parts.
- 3.- Quina mena d'espectacle de masses d'avui podria ser l'equivalent dels espectacles de l'antiga Roma. Han canviat molt els gustos? Avui dia hi ha esports o espectacles que fomenten la violència? Com s'hi comporta el públic?

EL TEMPS D'ESPÀRTAC : EL FINAL DE LA REPÚBLICA ROMANA

El final de la República. La aparició de grans individualitats.

Los treinta y cinco años que transcurren entre la abdicación de Sila y el asesinato de César (79-44 a.C.) nos resultan extraordinariamente familiares gracias a los discursos y cartas de Cicerón, a la obra histórica de Salustio y de César y, también, a las alusiones de poetas como Lucrecio o Catulo.

Conquistadores, hombres de Estado, políticos, escritores y literatos eminentes se agolpan en este período entre dos guerras civiles que conoció, además, la sublevación de esclavos acaudillada por Espartaco (73-71 a.C.), la conquista de Oriente por Pompeyo (casi toda Asia Menor, Siria y Palestina), la fallida conjuración de Catilina en Roma e Italia (63 a.c.), el irregular consulado de César (59 a.C.), la conquista de las Galias (58-50 a.C.) y, finalmente, el enfrentamiento armado entre Pompeyo y César (49-45 a.c.) que supuso la segunda guerra civil.

Roma se volvió enormemente consciente de su peculiaridad y de su grandeza, precisamente cuando sentía amenazados los fundamentos de su existencia pasada. Y esa sensación de crisis generalizada que, tras muertes y asesinatos

de centenars de milers de ciutadans, alumbró un nou estat de coses, el de August; produïu també, en el camp espiritual, algunes de les obres més exquisites de la literatura llatina. Les grans convulsions polítiques aguditzaren la consciència creadora en diversos camps, lliberant energies individuals quan les solucions col·lectives havien fracassat.

Polítics per sobre de les lleis com Pompeu o Cèsar, prosistes genials com Ciceró, poetes messiànics com Lucreci o de una sensibilitat amorosa tan aguditzada com Càtulo, suposen altres tantes respostes individuals en una societat que s'havia despegat de les costums dels antecessors sense haver descobert un nou horitzó al que dirigir-se.

A partir de la mort del dictador Sila, el verdader poder polític no residia en el Senat ni en les assemblees populars, sinó en els caps militars amb prestigi (*imperatores*). Uno d'aquests, Pompeu, que havia aplastat, cruelment a Espartaco fent crucificar a més de sis mil esclaus, va obtenir el consulad en el 70 a.C., pese a no comptar amb l'edat legal que Sila havia fixat per al seu exercici.

Uns anys més tard se li va concedir un poder extraordinari per l'Orient, amb poders superiors als dels cònsuls. La ascensió d'aquest general sobre els cònsuls i la oligarquia senatorial demostra la impossibilitat de restaurar l'antic equilibri constitucional: els generals estaven per sobre de les lleis i de les institucions republicanes.

Codoñer, C. / Fernández-Corte, C. (1991) *Roma y su Imperio*. Madrid: Anaya. P. 83-84

Activitats

- 1.- De quina manera queda reflectit al film *Espartaco* el poder ascendent dels caps militars i la crisi del Senat romà.
- 2.- Som al final de la República, al cap d'uns anys Roma iniciaria una nova etapa de la seva història, l'Imperi. Quines foren les característiques principals de la República i de l'Imperi?
- 3.- Defineix els personatges històrics i els conceptes subratllats.

ESCLAUS D'AVUI

En ple segle XXI, existeixen milions de persones que sobreviuen en autèntiques situacions d'esclavitud. Ja sabem que en un món interrelacionat que se sap responsable de tot el que es fa o es deixa de fer en el planeta Terra, en l'era de les comunicacions digitals, ja ningú és completament lliure. Però alguns ho són infinitament menys.

Avui existeixen més persones vivint en condicions inhumanes que en qualsevol altre moment de la Història. Alguns estudis de la Unió Europea apunten la xifra de 300 milions de persones que viuen en una servitud forçada. Hi ha situacions de submissió en forma de treball, de prostitució, la servitud per deutes i el treball infantil que afecta prop de 300 milions de nens i nenes, segons UNICEF. Els esclaus d'avui poden ser immigrants que treballen de sol a sol en viviers d'agricultura intensiva a Europa, obrers de la construcció a preu fet i sense drets, així com teixidors de catifes o de sabatilles esportives en repugnants tallers d'Àsia per a les grans firmes multinacionals. Els esclaus dels nostres dies, en ocasions pateixen tractes més brutals en ambients més inhumans que els de l'Antiguitat. Els esclaus d'avui en dia no són els esclaus de les cadenes ni els esclaus romans. És més, podríem dir que els esclaus romans eren béns de valor que en general es conservaven i es guardaven de forma específica, mentre que l'esclau d'avui és un bé de consum que es deixa a la seva pròpia perdició en àmbits en els que els espera, freqüentment, la mort i la desolació.

L'esclavitud fou definida l'any 1926 per la Convenció contra l'Esclavitud, promoguda per la Lliga de les Nacions com *l'estatus o condició d'una persona sobre la qual s'exerceixen tots o alguns dels poders associats al dret de propietat*. Així s'ampliava l'àmbit de l'esclavitud històrica reconeixent altres formes similars.

En recents informes es distingeixen diferents mecanismes de submissió, d'esclavisme. Un és el laboral, del qual participen els nens i nenes forçats a treballar a fàbriques tèxtils de l'Índia, a mines del Congo o fabricant oli a les Filipines; o les dones de les fàbriques del Vietnam; els emigrants birmanes a Tailàndia; els haitians forçats a tallar la canya de sucre a la República Dominicana; els esclaus de les plantacions de bananes a Hondures o els subcontractats per fàbriques de calçat i prenes esportives a Cambotja.

L'esclavitud sexual és una altra de les formes de submissió dels éssers humans. A les xarxes de prostitució i d'explotació que afecten dones, nens, nenes, immigrants... cal afegir-hi algunes formes de matrimoni forçat que signifiquen l'esclavitud de les dones. Malgrat que la Convenció Suplementària de l'Esclavisme (1956) prohibeix *qualsevol pràctica o institució en la que la dona, sense el dret de renunciar, és promesa o entregada en matrimoni a canvi d'una compensació econòmica o en espècie a la seva família, tutors o qualsevol altra persona*; encara romanen vigents a molts llocs els acords de matrimoni amb contraprestacions econòmiques.

Existeixen zones rurals en què, davant la indiferència dels governs, els deutes familiars es satisfan amb l'entrega de nens i nenes com a *servidors per a tota la vida*. És de tots conegut en els països receptors d'immigrants, imprescindibles per mantenir el nivell de vida de les societats desenvolupades, el terrible endeutament dels qui arriben sense papers i cauen a mans de màfies criminals que els exploten sota amenaces de denunciar-los o de venjar-se de les seves famílies.

Lògicament també cal considerar una forma d'esclavitud el que passa amb els nens reclutats a la força pels exèrcits del Sudan, Somàlia, Libèria, el Congo o Sierra Leone. També a Llatinoamèrica són coneguts els casos de milers d'adults que són coaccionats per allistar-se a exèrcits regulars, a guerrilles o grups paramilitars.

L'arrel del problema de l'actual esclavitud es troba en la pobresa absoluta de zones cada cop més àmplies del planeta i en l'explotació sistemàtica sobre els més dèbils per part de companyies transnacionals que no respecten fronteres, ni reconeixen llei ni més ordre que els seus beneficis econòmics.

Va escriure Martin Luther King que *quan reflexionem sobre el nostre segle XX no ens semblarà que el més greu sigui els crims dels malvats, sinó l'escandalós silenci de les bones persones*. També ho haurem de dir del segle XXI?

Dades d'Intermon (2009) Elaboració de Cinescola.

Activitats

- 1.- Quines noves formes d'esclavitud existeixen en el món d'avui.
- 2.- Elaboreu un mapa mundial de l'esclavitud.
- 3.- Confeccioneu un dossier de premsa sobre informacions i reportatges on es parlin de fets susceptibles de ser considerats esclavitud.
- 4.- Qui era Martin Luther King? Resumiu, de forma breu, el seu pensament.

L'ALTRA ESCLAVITUD DE LES MARQUES

- Les presons xineses foren denunciades perquè els presoners eren forçats a treballar quinze hores diàries cosint pilotes amb el logotip d'**Adidas**. Per aquest treball rebien un dòlar i mig al mes.

- El testimoni d'Artémise Jean, treballadora d'una empresa subcontractada de **Disney** a Haití, fou definitiu per incloure la més gran fàbrica de somnis infantils del món dins del paquet d'empreses multinacionals que violen qualsevol tipus de legislació nacional i internacional. Durant una visita de periodistes de la BBC a la factoria L.V. Myles, una de les empreses subcontractades haitianes de la Disney, el director de la fàbrica va dir que pagava els seus treballadors i treballadores un sou corresponent al doble del que realment els pagava. Els obrers ho van desmentir als periodistes ensenyant els seus fulls de salari. Dies més tard, 150 treballadors i treballadores foren acomiadats.

-A la fàbrica de Tan Shin, on fan calçat per a **Reebok**, els obrers treballen de deu a dotze hores diàries, sis o set dies a la setmana. La llei laboral xinesa

preveu jornades laborals de quaranta i seixanta hores setmanals amb dos dies festius.

- A 11 fàbriques de Tànger que proveeixen **El Corte Inglés**, on hi treballen 8.500 dones que confeccionen faldilles, pantalons, vestits, camises i roba infantil, les treballadores realitzen jornades d'entre 12 i 13 hores diàries, i arriben en ocasions a 18 hores. Per llei, les hores extres han de remunerar-se un 25 % més que les ordinàries. Però no és això el que passa. En el darrer mes de juliol, les treballadores van fer 89 hores extres que havien de significar una remuneració de 300 euros, però només en van cobrar 150 o 180.

Aquestes dones pateixen esgotament, dolor d'esquena, cansament ocular, problemes respiratoris, cremades i lesions amb les agulles. En totes aquestes fàbriques, està restringit i vigilat l'ús dels lavabos amb els conseqüents problemes renals i psicològics. La meitat d'aquestes treballadores no estan declarades a la seguretat social, per tant, no poden reclamar els subsidis a través d'ella. Això fa que es generi una més gran dependència del lloc de treball per a la seva supervivència.

- A Bulgària es calcula que una família té unes despeses mensuals de 420 euros. Per contra, els obrers de l'empresa CITUB/KNSB, que treballa per **Adidas**, sobreviuen amb uns 60 euros mensuals.

- Una investigació realitzada a Turquia ha demostrat que una empresa subcontractada per **Benetton** a Istanbul donava feina de confecció de roba a nens i nenes que tenien entre 9 i 13 anys.

Font : Setem i Roba Neta

Activitats

1.- Segons la vostra opinió, ¿qui són els responsables d'aquestes violacions dels drets dels treballadors i treballadores? Per què?

2.- Com a consumidores i consumidores, què podríem fer per canviar aquesta situació?

3.- Elaboreu un informe sobre les campanyes de Roba Neta i Comerç Just i expliqueu-les als vostres companys d'altres classes.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- Història de Roma.
- Les institucions de l'antiga Roma.
- Estructura social de les societats de l'Antiguitat.
- La lluita de classes a través de la Història.
- L'esclavisme a l'Antiguitat.
- El valor de la llibertat i de la lluita contra les injustícies.
- El cinema com a element de coneixement històric.
- Els estudis arqueològics.

Objectius formatius

- Iniciar-se en el coneixement de les civilitzacions antigues.
- Observar una versió cinematogràfica de la vida política i social de l'antiga Roma.
- Conèixer diferents recursos expressius del cinema.
- Valorar les estructures socials de l'Antiguitat.
- Conèixer diferents aspectes de l'esclavisme al llarg de la Història, incloent-hi el present.
- Reflexionar sobre les diferències socials al llarg de la Història.
- Prendre contacte amb l'estudi de l'arqueologia

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques polítiques plantejades en el film
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les feines proposades.

Continguts de Ciències Socials, Història.

- Identificació i ús de diferents tipus de fonts, valorant les seves aportacions al coneixement del medi físic i de les formes de vida en el present i el passat.
- Valoració de la necessitat de protegir i difondre el patrimoni natural i cultural com a herència cultural dels grups humans i manifestació de riquesa i diversitat.
  - Aplicació de la representació gràfica de la cronologia i de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat.
  - Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants, aplicant la periodització convencional.
  - Localització i caracterització de diferents paisatges, analitzant la interacció entre els grups humans i el medi i caracteritzant les formes de vida que possibiliten.
  - Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports, per localització i per caracteritzar els grans àmbits geopolítics i econòmics.
- Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.
- Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació, especialment les relatives al gènere, que afecten persones i col·lectius en el món.
  - Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.
  - Treball dels diferents continguts de la matèria amb mitjans audiovisuals i recursos TIC de forma creativa i responsable.

WEBS I ALTRES REFERÈNCIES

<http://intranet.dalton.org/groups/rome/>

<http://www.roman-emperors.org/>

<http://www.roman-emperors.org/>

<http://www.fordham.edu/halsall/ancient/asbook09.html>

<http://www.fordham.edu/halsall/ancient/asbook09.html>

<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/home.html>

<http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/home.html>

<http://www.livius.org/rome.html>

<http://www.livius.org/rome.html>

http://www.perseus.tufts.edu/cache/perscoll_Greco-Roman.html

http://www.perseus.tufts.edu/cache/perscoll_Greco-Roman.html

<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/avalon.htm>
<http://www.romanarmy.com/cms/>
<http://www.romanarmy.com/cms/>

Alberich, J. i altres (1989) *Greco i romans*. Madrid : Ed. Alhambra.

Anglada, M.A. (1997) *Retalls de la vida a Grècia i Roma*. Barcelona: Empúries.

Codoñer, C. / Fernández-Corte, C. (1991) *Roma y su Imperio* Madrid: Anaya.

Fernández Sebastián, J. (1989) *Cine e Historia en el aula*. Madrid: Akal.

Gombrich, E. (1999) *Breu història del món*. Barcelona: Empúries.

Kinder, H. / Hilgemann, W. (1986) *Atlas histórico mundial*. Madrid: Istmo.

Krohn, B. (2007) *El libro de Stanley Kubrick*. Madrid: Cahiers du Cinema – El País.

Salles, C. (1982) *Los bajos fondos de la Antigüedad*. Barcelona: Granica.

Vidal, Núria “Una de romans amb categoria d’obra capital i mestra”. *El Periódico* 23-3-90.